

Geografijos vadovėlio „Gamtinė geografija“

RECENZIJA

Recenzavimui buvo pateiktas autorių Ryto Šalnos, Georgijaus Sapožnikovo, Giedrės Motiejūnaitės, Manto Šiumetos ir Roberto Šalnos serijos GAUBLYS geografijos vadovėlio „Gamtinė geografija“, skirto 11-12 klasei rankraštis (Vilnius, Didaktos leidykla, 176 psl.). Papildomų mokymo priemonių prie vadovėlio rankraščio (toliau – vadovėlio) nebuvo pateikta.

Vadovėlis savo forma ir turiniui yra naujoviškas ir inovatyvus. Recenzavimui pateiktos iliustracijos įdomios, vaizdingos, atitinkančios mokinių amžiaus laikotarpį, skirtingus mokinių mokymosi stilius ir beveik visur pailiustruojančios ir papildančios pagrindinį tekstą. Tačiau autoriams galima būtų pasiūlyti kai kuriose vadovėlio vietose atsisakyti didelių teksto apimčių ir daugiau dirbti su puikiai parengtomis ir informatyviomis iliustracijomis, tokiu būdu mokymo procesą padarant žymiai aktyvesnį, inicijuojant kūrybiškas ir kritinio mąstymo užduotis, kurias atliekant mokiniai mokytųsi spręsti aktualias, su pateikiamu geografiniu turiniu susijusias problemas, gebėtų diskutuoti ir atlikti kitas inovatyvias užduotis.

Mokomoji medžiaga vadovėlyje pateikiama savitai, suskaidant tekstą į svarbiausius teiginius ir skyrelius, tačiau kai kur skaidymas neatitinka loginių ryšių arba suskaidytos dalys yra nevienodo rango pagal nešamą informaciją bei reikalauja redakcinių pataisymų. Pastebima, kad kai kuriose vadovėlio dalyse pateikiama mokomoji medžiaga galbūt per daug „sukramtoma mokiniui“, nes šiame amžiaus tarpsnyje mokiniai turėtų gebėti savarankiškai pasirinkti mokomąją medžiagą patys, išskirti svarbiausias sąvokas ir dėsningumus. Dėl to šiek tiek neramu, kad vadovėlio stilius gali prislopinti šiuos mokinių gebėjimus, nes vadovėlyje pateikiami „gatavi atsakymai“. Todėl rekomenduojama, vadovėlio skyriuose pateikti daugiau užduočių reikalaujančių mokinių savarankiško darbo ir naudojimosi didesniu kiekiu informacijos, nei pateikiama viename ar kitame skyriuje. Tiesa, pastebimas labai gražus ryšys tarp ankstesniuose skyriuose pateiktos informacijos ir naujai pateikiamos. Autoriai visada pateikia nuorodas į puslapius, kur plačiau būtų galima sužinoti ar prisiminti apie vieną ar kitą geografinę sąvoką bei reiškinį.

Vadovėlio autoriai nesiūlo aiškos turinio diferencijavimo galimybių struktūros, palikdami tai daryti mokytojui. Galbūt tai bus pateikiama vadovėlio prieduose, bet vadovėlis visų pirma yra mokymo priemonė mokiniams ir šis vadovėlis daugeliu atvejų yra mokymo, o ne mokymosi priemonė. Vadovėliui tokiu padėtu tapti daugiau aktyvių praktinių užduočių nukreiptų į pagrindinių dalykinių ir bendrųjų kompetencijų vieningą ugdymą.

Vadovėlis pilnai atliepia geografijos vidurinio ugdymo bendrąsias programas ir jose numatomus ugdymo pasiekimus taip pat dera su geografijos valstybinio egzamino programa. Tačiau kai kurie skyriai gana platūs ir vertėtų mažinti turinio apimtį juose (pvz.: skyriai *Biogeografija*, *Orai ir*

~~NUOTYPA~~
[Signature]

klimatas apimtis). Vadovėlių autoriams planuojant turinio apimtį kiekviename skyriuje siūloma vadovautis 11- 12 klasių ugdymo planu ir mokytojų praktikų patarimais.

Vadovėlyje geografinės sąvokos vartojamos tinkamai ir sveikintina, kad kai kurios yra patikslintos ir pateikiamas lietuviškas jų variantas. Formuojama graži sąvokų vartojimo tradicija, jos beveik visur, su labai nedidelėmis išimtimis, įvedamos į tekstą nuosekliai, paaiškinant pirmiausiai pagrindines ir po to skaidant jas į smulkesnes dalis. Vadovėlio kalba labai aiški ir suprantama, pagyvinama vaizdžiais geografiniais apibūdinimais ir vaizdingais lietuviškais žodžiais.

Aiški ir vieninga vadovėlio struktūra palengvina naudojimąsi vadovėliu. Galima pasidžiaugti turinio išplanavimu, nors kai kur jis neatitinka jau susiformavusios geografijos mokyme turinio išdėstymo tradicijos, bet pagrindiniai principai logiškumas ir nuoseklumas išlaikyti praktiškai visame vadovėlyje ir yra labai progresyvūs. Šiuo atžvilgiu vadovėlis turėtų rasti pritarimą geografijos mokytojų bendruomenėje.

Dalykinių klaidų vadovėlyje praktiškai nepastebėta. Reikėtų patikslinti keletą vietų: 2 psl. pateikiamus *geografijos mokslo* apibrėžimus ir *hidrologijos* apibrėžimą. Kai kur klasifikuojant ir pateikiant įvairius duomenis nenurodomi informacijos šaltiniai (pvz.: 89 psl. pateikiami kritulių rekordai ir antirekordai).

Vadovėlio skyrių pradžioje mokiniai supažindinami su pasiekimais, kurių igis įsisavinę skyriaus medžiagą. Galbūt galima būtų keisti skyriaus įvado formulotę, kuri yra „Perskaite skyrių galėtumėte“ ir yra tarsi neįpareigojanti mokinius.

Kiekvieno skyriaus pabaigoje pateikiamas skyriaus apibendrinimas ir dar kartelį įtvirtinamos sąvokos, esminiai teiginiai ir praktiniai įgūdžiai, kas turėtų puikiai pasitarnauti skyriaus refleksijai. Taip pat skyriaus pabaigoje pateikiami klausimai ir užduotys kiekvienai skyriaus daliai atskirai. Vadovėlio autoriai numato (tai matyti iš kai kurių užduočių paveikslėlių eskizų) šias užduotis nukreipti aktyviam ir praktiniam mokinio darbui. Šioje recenzijoje pateiktos užduotys per daug orientuotos į konkrečias žinias ir reikalaujančios vienintelio tiesioginio atsakymo.

Išvada

Pateiktas vertinti vadovėlis „*Gamtinė geografija*“ 11-12 klasei atitinka Mokyklų aprūpinimo bendrojo lavinimo dalykų vadovėliais ir mokymo priemonėmis tvarkos aprašo (Žin., 2009 Nr. 61–2450) 5 punkte nurodytus reikalavimus. Jis atitinka Bendrosiose programose numatytus pasiekimus ir keliamus ugdymo tikslus ir uždavinius. Vadovėlio turinys ir pateikiamos iliustracijos atitinka mokinių amžiaus tarpsnį. Numatomos naudoti papildomos mokymo priemonės turėtų suaktyvinti ugdymo procesą ir aktyvesnį mokymo(si) procese padaryti mokini.

Recenzento vardas ir pavardė: Rima Bačkienė

Data: 2010 09 03

[Signature]

